

IISALMEN KAUPUNGIN LAAJA HYVINVOINTI -KERTOMUS

valtuustokaudelta 2021–2025

Hyvinvointijaosto 1.4.2025

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 8.4.2025

Kaupunginhallitus 14.4.2025

Kaupunginvaltuusto 26.5.2025

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa on asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä tukevaa sekä edistävää toimintaa, jota tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimialoilla. Kunnan oman työn lisäksi hyödynnetään laajasti muiden toimijoiden osaamista tukemassa asukkaiden hyvinvointia. Myös asukkailla on oma tärkeä roolinsa kunnan tarjoamien hyvinvoinnin edellytysten hyödyntämisessä. (Kuntaliitto 2024)

Kuntien tulee seurata asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä, elinoloja sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Edellä mainituista tekijöistä kuntien tulee raportoida valtuustolleen vuosittain sekä on valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. (Kuntalaki 410/2015 § 1 ja Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 § 6).

Iisalmelaisten hyvinvoinnin edistämistyötä on ohjannut valtuustokaudella 2021–2025 laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, joka hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 21.2.2022.

Hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 tavoite kiteytyy ajatukseen jokaisen kuntalaisen hyvinvoinnista, osallisuudesta ja aktiivisuudesta. Tähän pyritään seuraavin tavoittein:

- Edistämme terveellistä ja osallistavaa elämäntapaa
- Kehitämme viihtyisän, toimivan ja turvallisen elinympäristön
- Turvaamme perheiden, lasten ja nuorten mahdollisuudet turvalliseen kasvuun ja hyvään oppimiseen

Laaditussa laajassa hyvinvointikertomuksen raportoinnissa käytetään viimeisimpiä saatavilla olevia indikaattoritietoja, kaikki tiedot eivät päivitty vuosittain. Iisalmen laaja hyvinvointikertomus toimii tämän tiivistetyn esitysversion taustaineistona. Laaja hyvinvointikertomus toimii samalla vuoden 2024 hyvinvoinnin edistämisen vuosiraporttina.

Tähän tiivistettyyn esitysversioon on koottu keskeisimpiä nostoja Iisalmen kaupungin laajasta hyvinvointikertomuksesta.

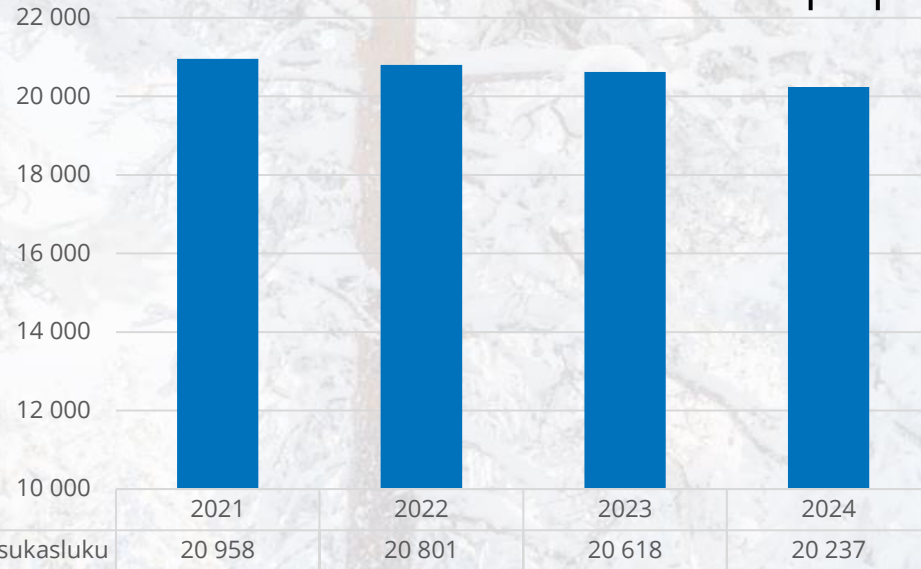
Tutki lisää: Tutustu Iisalmen laajaan hyvinvointikertomukseen
Tähän päivitty linkki verkkosivuille laajaan hyvinvointikertomukseen.

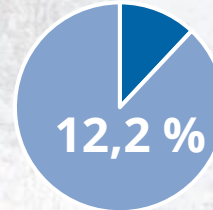
Lukuja iisalmelaisten hyvinvoinnista

Asukasluvun kehitys valtuustokaudella

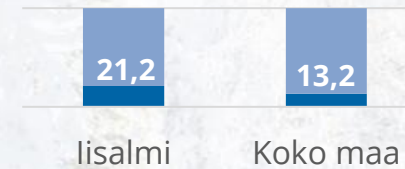
Työttömät,
% työvoimasta
Koko maa 10,8 %

532 hlö

Syrjäytymisriskissä olevat
nuoret 15–28-vuotiaat nuoret 2023
(511 hlö 2021)

Nuorisotyöttömät %
18-24-vuotiaasta
työvoimasta

146,0

Työkyvyttömyysindeksi kuvaa työkyvyttömyyseläkkeeseen, sairauspäivärahaan ja ammatilliseen kuntoutukseen liittyviä alueellisia eroja. 2023 (Koko maa 100)

105,8

Vammojen ja myrkytysten
vuoksi sairaalassa hoidetut
potilaat / 10 000 2023
(vuonna 2021 124,0)

9,9

Poliisin tietoon tulleet henkeen
ja terveyteen kohdistuneet
rikokset / 1 000 asukasta 2023
(Koko maa 7,8)

111,9
Sairastavuusindeksi
ilmaisee alueen väestön sairastavuutta
suhteessa koko maan tasoon. 2023
(Koko maa 100)

Eniten iisalmelaisten
hyvinvointia vahvisti liikunta,
luonto ja sosiaaliset suhteet.

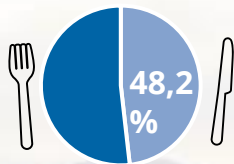
Tutki lisää:

Tutustu Iisalmen laajaan hyvinvointikertomukseen [Tähän päivittyvä linkki verkkosivuille laajaan hyvinvointikertomukseen.](#)

Lapset ja nuoret

 85,5 %

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista 2023 (Koko maa 85,1 %)

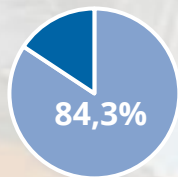
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2023 (Koko maa 38,0 %)

12,5 %

Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista. 2023 (Koko maa 12,3 %)

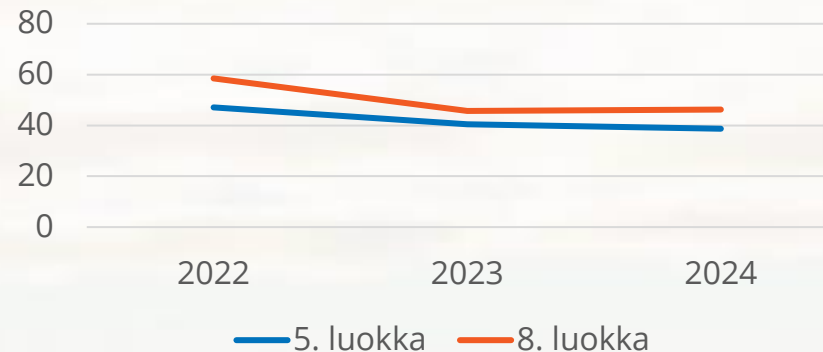
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista 2023 (Koko maa 88,8 %)

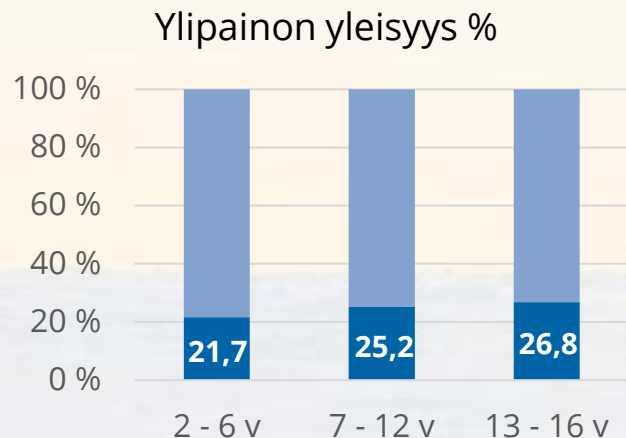
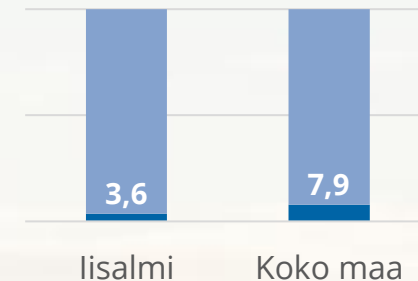
29 % kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2023 (Koko maa 26,6 %)

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

23,2 %

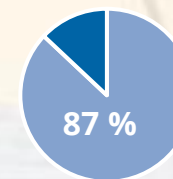
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2023 (Koko maa 21,4 %)

26,3 %

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden tytöistä 2023 (Koko maa 30,7 %)

28,1 %

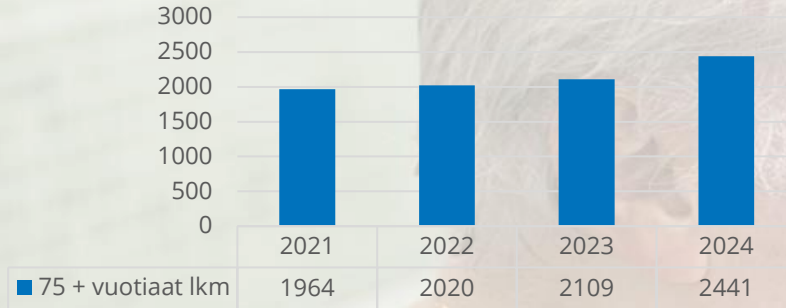
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. 2023 (Vuonna 2021 35,4 %)

Juhani Ahon oppilaista ei käytä lainkaan päihteitä (syksy 2024, 86% kevät 2024)

Ikäihmiset

Yli 75 -vuotiaat asukkaat asemakaavoitetulla alueella

0,5 %

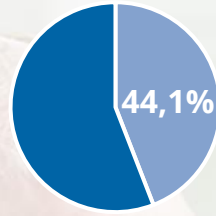

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä 2024 (Koko maa 0,7 %.)

250,5

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä. 2024 (Koko maa 326,8.)

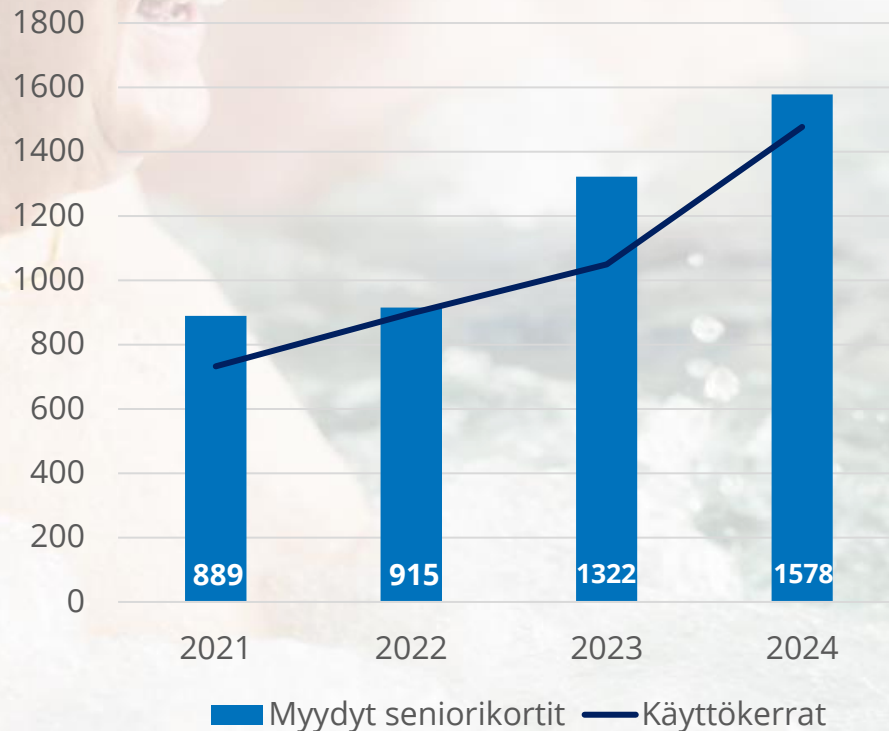

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä 2023 (Koko maa 45,3 %.)

Hissittömien kerrostalojen määrä keskusta-alueella oli 2000- luvun alussa 80 %. Nyt luku on **70 %**.

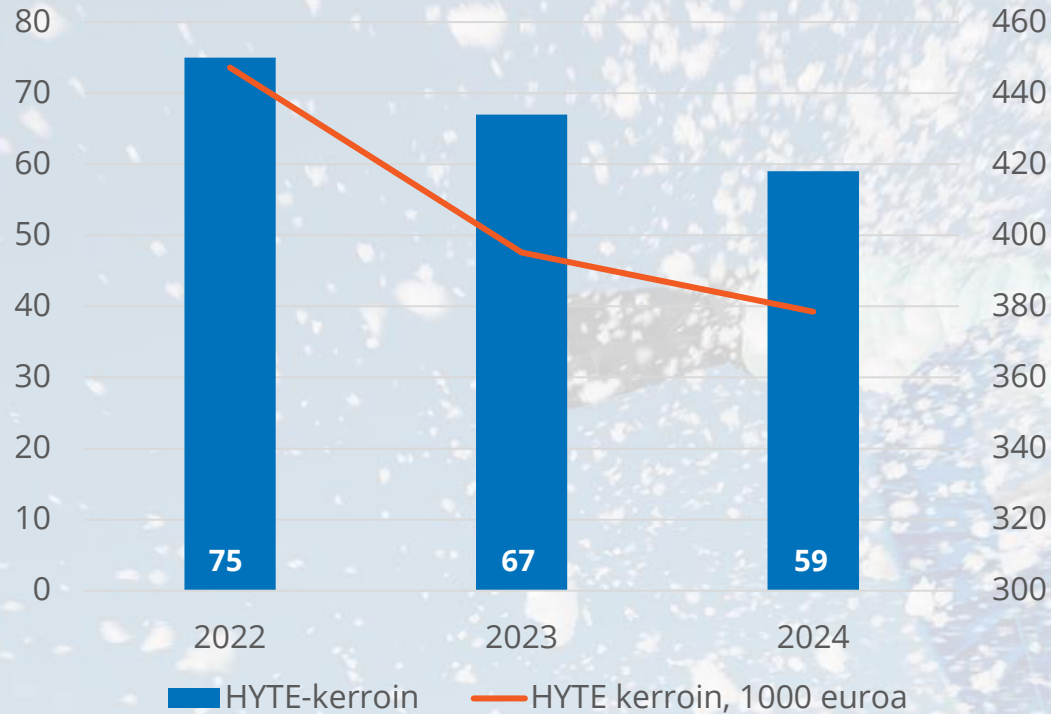
Saukko uimahallin seniorikorttien käyttö

Osallistuminen kansalaisopiston kursseille

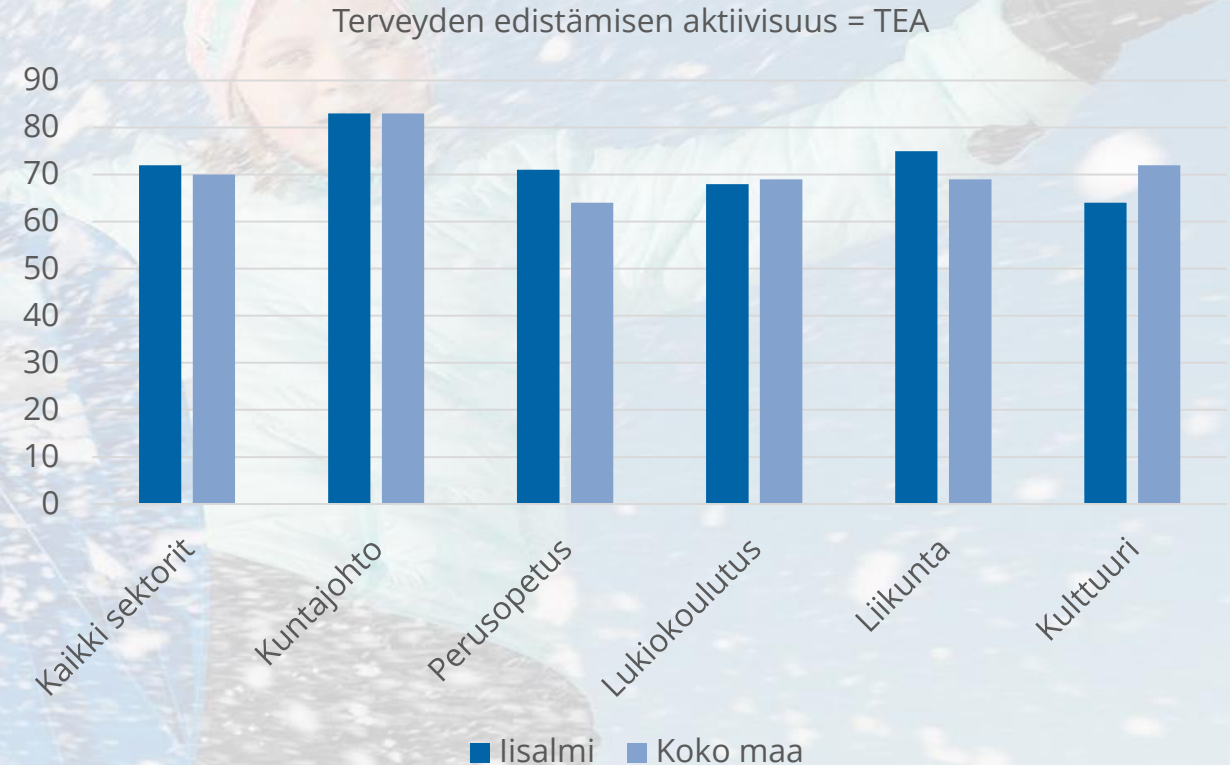
HYTE-kerroin ja TEA-viisari

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi kuntien tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.

HYTE-kerroin määräytyy kahdenlaisten mittarien perusteella:

- toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja
- tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista.

Tiedot kuvaavat terveyden edistämisaktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. THL kerää kahden vuoden välein tietoja kunnan eri toimialoilta.

Hyvinvoinnin edistämisen rakenteet Iisalmessa

Iisalmen kaupungilla hyvinvointia ja terveyttä edistetään jokaisella toimialalla osana kunnan toimintaa.

Elinvoima- ja konsernipalvelut -toimiala

mm. strategiatyö
elinkeinopolitiikka
viestintä ja markkinointi
matkailu
tapahtumatoiminta
hanketoiminta
työllisyyspalvelut
maahanmuuttoneuvonta
pakolaispalvelut
kansainvälisyyspalvelut

Sivistys- ja hyvinvointitoimiala

mm. varhaiskasvatus
perusopetus ja lukio
kansalais- ja
musiikkiopisto
kirjasto-,
kulttuuri-,
liikunta- ja
nuorisopalvelut

Tekninen ja ympäristötoimiala

mm. jätehuolto
toimitilat
maankäyttö ja asuminen
kadut ja ympäristö
ympäristönsuojelu
ympäristöterveys

Hyvinvointijaosto

Edistää kaupunkilaisten hyvinvoinnin toteutumista kaupungin eri toimialoilla.
Valmistelee ja antaa lausuntoja hyvinvointiin liittyen sekä valmistelee toimialan avustusten ja tunnustusten jakamiset.

HYTE-työryhmä

Iisalmen kaupungin HYTE-työryhmä koostuu toimialojen nimeämistä edustajista sekä hyvinvointialueen edustajasta. Työryhmän tehtävänä on seurata iisalmelaisten hyvinvointia ja terveyttä, viedä toimialoille hyvinvointitietoa ja menetelmiä

Hyvinvointi- ja osallisuuskoordinaattori

vastaa koko kaupungin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen koordinoinnista

Johtopäätökset

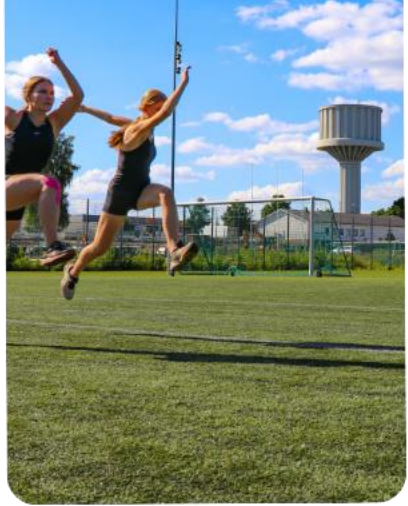
Iisalmen asukasluku on vähentynyt kuluneen valtuustokauden aikana ja väestöennuste vuoteen 2030 näyttää laskevan. Vieraskielisten osuus on kasvanut valtuustokauden aikana. Asemakaavoitetulla alueella asuvien ikäihmisten osuus on väestön vähentymisestä huolimatta lisääntynyt.

Iisalmelaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa seurataan erilaisten kyselyjen ja selvitysten pohjalta aktiivisesti. Kahden vuoden välein toteutettava kouluterveyskysely antaa kattavaa tietoa lapsista ja nuorista verraten koko maan tai muiden kuntien tilanteeseen. Tuloksia tarkastellaan ja käsitellään sivistys- ja hyvinvointitoimialalla. Oppilaiden äidinkielen ja matematiikan oppimisen kehittymistä seurataan Karvin tutkimuksella, jossa pitkittäistutkimus osoittaa Iisalmen pärjänneen hyvin eli kehittymistä taidoissa on tapahtunut jonkun verran enemmän kuin keskimäärin Suomessa esim. S2 ja erityisen tuen oppilailla.

Juhani Ahon yläkoulussa toteutetaan kattava hyvinvointikysely kaksi kertaa lukuvuodessa, jonka pohjalta nostetaan kehitettäviä teemoja lukuvuodelle. Tulokset osoittavat, että valtaosalla koulunkäynti sujuu hyvin ja nuorilla menee hyvin. Erityisen myönteistä kehitys on ollut kouluterveyskyselyn mukaan koulukiusaamisen osalta, yläkoulussa ja lukiossa koulukiusaamista esiintyy muuta maata vähemmän. Nuorten osallisuuden kokemus on parantunut toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa.

Valtakunnalliset Move! -mittaustulokset osoittavat, että niiden oppilaiden osuus vähenee, joiden fyysinen toimintakyky on heikolla tasolla. Iisalmen tulos lähestyy koko maan tasoa. Lasten ja nuorten harrastamiseen on panostettu kuluneella valtuustokaudella kehittämällä uusia toimintamalleja, kuten IHMe, Nuorisopassi ja FredoApp.

Osallisuutta pyritty lisäämään vaikuttamismahdollisuuksilla tapahtumien suunnittelussa sekä osallistuvan budjetoinnin keinoin. Ideoista ihmeiksi -osallistuvan budjetoinnin 100 000 euron määräraha vuosille 2024 ja 2025 onkin merkittävästi suurempi kuin muissa pohjoissavolaisissa kunnissa.

Edellisen laajan hyvinvointisuunnitelman yksi tavoite on ollut terveellisen ja osallistavan elämäntavan edistäminen. Tavoitteen edistämiseksi on tehty aktiivisesti töitä eri toimialoilla. Muutamia nostoja onnistumisesta:

- Suurin osa varhaiskasvatuksen henkilöstöstä on käynyt Ihmeelliset vuodet -koulutuksen
- Lasten ja nuorten harrastamisen malli
- Maksuttomat perhevuorot on saatu käyttöön ja ne ovat olleet suosittuja
- Elämäni kunnossa -viestintä
- Osallistuva budjetointi on otettu käyttöön ensin sivistys- ja hyvinvointitoimialalla, ja myöhemmin koko kaupungissa
- Seniorit ovat ottaneet seniorikortin omakseen hyvinvointinsa edistämässä
- Osallisuutta edistäväksi työkaluksi ympäristösuunnitelmissa on otettu käyttöön karttakommentointi.

Viihtyisän, toimivan ja turvallisen elinympäristön kehittäminen on ollut toisena hyvinvointisuunnitelman tavoitteena. Esimerkkejä onnistuneista toimenpiteistä ovat:

- Osallisuuden edistäminen elinympäristön suunnittelussa, johon on osallistunut koulut ja eri neuvostot
- Esteettömyyskävelyt ovat osa Iisalmen kaupungin teknisen toimialan arkea ja toimintakulttuuria
- Hissiavustus on toteutunut ja sitä on edelleen kehitetty hissi- ja esteettömyysavustukseksi
- Liikennepuisto toimii avoimena kohtaamispaikkana, toimien malliesimerkkinä muille kaupungeille.
- Liikuntapaikkojen aktiivinen kehittäminen sekä Saukko uimahalli ovat olleet tärkeitä ja onnistuneita investointeja kaikkien kaupunkilaisten kannalta
- Prosenttitaideperiaatteella on saatu taidetta lasten ja nuorten arkiympäristöihin ja julkisen taiteen näkyvyys on lisääntynyt esimerkiksi koivukujabiennaalin myötä

Kolmantena tavoitteena on turvata perheiden, lasten ja nuorten mahdollisuudet turvalliseen kasvuun ja hyvään oppimiseen. Kuluneella valtuustokaudella on valmistunut uusia ja peruskorjattu oppimisympäristöjä. Perusopetuksessa annetaan opetusta yli minitason. Varhaiskasvatuksen laatua arvioidaan systemaattisesti ja kehityksestä tiedotetaan julkisesti. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö on kehittynyt, tuoden synergiaetua monissa asioissa. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on erityisen onnistunutta, tästä hyvänä esimerkkinä Perheentalon toiminta. Päivitetyt kulttuurikasvatussuunnitelmat takaavat lapsille ja nuorille tasavertaiset mahdollisuudet päästä kulttuurin ja taiteen pariin ja uusia toimijoita saatu mukaan.

Iisalmessa voidaan pääasiassa hyvin, mutta on tekijöitä, joihin on hyvä kiinnittää huomiota tulevan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmaa laatiessa. Nuorisotyöttömyys on Iisalmessa huomattavasti yleisempää kuin koko maassa keskimäärin. Nuorisotyöttömyys ja syrjäytyneisyys kulkevat käsi kädessä, joten nuorten tukityöllistäminen ja aktivointi ovat merkittävässä roolissa.

Lasten ja nuorten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista tulee huolehtia, jotta ruokailu, uni, liikunta sekä muut vapaa-ajan harrasteet tukisivat terveyttä. Harrastukset edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia, joten on tärkeää huolehtia, ettei harrastamattomien osuus lähde kasvuun.

Elinympäristöä tulee kehittää -viihtyisä, turvallinen ja esteetön asuinympäristö tukee hyvinvointia ja kaupungin vetovoimaisuutta. Alueellisen eriytymisen eli segregaatian vähentäminen ja sitä tukeva elinympäristön suunnittelu on tärkeää.